

**ЗНАНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ УЧЕНИЙ
ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ ДУДОК
(до 70-річчя від уродин)**

8 вересня – це один з тих днів у році, який назавжди залишився з нами як день народження Ігоря Васильовича Дудка. Цьогоріч виповнилося б 70 років знаному українському ученому – геологу, мінералогу і геохіміку, досліднику нафтогазоносності Карпат, кандидату геолого-мінералогічних наук, старшому науковому співробітнику, багатолітньому завідувачу відділу геохімії осадових товщ нафтогазоносних провінцій, ученому секретареві і заступнику директора з наукової роботи Інституту геології і геохімії горючих копалин (ІГГК) НАН України. Важка передчасна хвороба незадовго до 60-річчя передчасно забрала життя талановитого науковця, здібного педагога, патріота, людини.

Народився Ігор Дудок у передмісті Львова (Левандівка) у простій робітничій сім'ї і виховувався разом з братом Романом на традиційних людських засадах порядності, чесності, працелюбності й любові до рідного краю. Повага до праці, щирий патріотизм і природний потяг до знань сформували основу його цілеспрямованості та багатогранності. Допитливий від природи, він рано виявив інтерес до природничих наук, беручи участь у шкільних олімпіадах, шахових турнірах, географічних гуртках, і ще підлітком почав свої перші мандрівки карпатськими стежками. Родинне виховання та жага до знань склали підґрунтя його майбутніх наукових здобутків. А життєве покликання – геологія – стала усім: і улюбленою роботою, і захопливою справою.

Шлях до вищої освіти, до науки був непростим. Мріючи про професію геолога, Ігор прагнув навчатися на геологічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка (тепер – Львівський національний університет (ЛНУ) імені Івана Франка). Однак упродовж двох років йому відмовляли у вступі, незважаючи на високі оцінки і добрі знання, позаяк не був членом комсомолу. Довелось працювати слюсарем, відслужити два роки в армії, й лише після цього, у 1976 р., вдалося здійснити омріяне – стати студентом геологічного факультету спеціальності «Геологічна зйомка, розшуки та розвідка родовищ корисних копалин» І тут він уміло реалізовував свій наявний допитливий природничий потенціал, поєднуючи навчання

з науковими дослідженнями і громадською діяльністю: займався проблемами геології докембрію, брав участь у конференціях, очолював профгрупу, входив до наукової ради студентів університету, активно займався спортом.

1981 р. Ігоря Дудка було скеровано до ІГГК НАН України у відділ соляних структур нафтогазоносних областей (тепер – відділ геохімії осадових товщ нафтогазоносних провінцій), очолюваний членом-кореспондентом АН УРСР, доктором геолого-мінералогічних наук, професором В. І. Кітиком. Тут, у лабораторії тектонофізики він співпрацював зі с. н. с., к. г.-м. н. О. М. Бокуном у питаннях тектонофізичного моделювання структурних елементів земної кори, дослідження міцності гірських порід. Згодом долучився до літолого-геохімічних робіт, пов'язаних із вивченням відкладів дна Світового океану. Метою цієї цікавої, новаторської роботи, яку проводив разом зі с. н. с., к. г.-м. н. О. І. Марушкіним, склало визначення палеофаціальних умов нагромадження пелагічних осадів та пов'язаних з ними корисних копалин – залізо-марганцевих конкрецій.

У 1983–1986 рр. навчався в аспірантурі з відривом від виробництва, де за керівництва професора В. І. Кітика, а після його смерті – професора О. Й. Петриченка всебічно вивчав жильні утворення флішових відкладів Українських Карпат. На основі цих оригінальних досліджень захистив кандидатську дисертацію «Мінералого-геохімічні особливості жильних образований флішевих отложений Украинских Карпат (в связи с нефтегазоносностью)» (1991 р.).

Характерним для Ігоря Дудка в Інституті став стрімкий професійний ріст: провідний інженер, учений секретар (1992 р.), заступник директора з наукової роботи (2000–2012 рр.), завідувач відділу геохімії осадових товщ нафтогазоносних провінцій (з 2007 р.). Маючи організаторські здібності, авторитет й невтомну енергію, він понад 20 років присвятив непростій адміністративній роботі, проявляючи ґрунтовний підхід до вирішення науково-організаційних проблем.

Попри значне адміністративне навантаження, Ігор Васильович продовжував і розширював наукові дослідження. Незаперечний його внесок у вирішення проблеми газоносності вугільних родовищ, як співавтор та співвиконавця «Державної програми з проблем пошуку, видобутку та використання метану вугільних родовищ України (1994–2005 рр.)» (науковий керівник – академік НАН України В. Ю. Забігайло), вивчення впливу діяльності нафтових, газових і вугільних об'єктів на екологічну безпеку довкілля, дослідження унікального сучасного грязьового вулкану Старуня (Передкарпаття) (у рамках інтердисциплінарних польсько-українських розвідок).

Учений детально вивчив мінералого-геохімічні особливості й умови формування жильних утворень осадових товщ Альпійсько-Середземноморського складчастого поясу і з'ясував їхню роль у процесах міграції вуглеводнів. Він уперше виявив фізико-хімічні параметри мігрувальних флюїдів у різних структурно-фаціальних одиницях Карпат, вивчив просторово-часові границі жильного мінералоутворення, фазовий склад вуглеводнів, палеотемпературні умови існування осадових товщ, визначив час масової міграції вуглеводнів у межах Карпатського регіону. Застосування в роботі новітніх наукових методів дало змогу отримати унікальні дані про склад органічної речовини в прожилках, вмісних породах і включеннях у жильних мінералах, а також про ізотопний склад вуглецю та кисню жильних мінералів. Значно розширила географію досліджень наукова співпраця з геологами Польщі та Словаччини, спільні експедиційні роботи в зарубіжних регіонах Карпат.

У підсумку, узагальнення результатів цілеспрямованих багаторічних досліджень Ігор Васильович вдало використав для написання докторської дисертації «Геохімія процесів прожилкового мінералогенезу структурно-фаціальних зон Східних Карпат», яку було апробовано за місцем виконання в ІГГК НАН України 24 квітня 2015 р., незадовго до смерті здобувача. У дисертаційній роботі вперше встановлено *P–T*-параметри флюїдів при формуванні жильних утворень на різних етапах міграції вуглеводнів.

Досліджено мінералого-геохімічні особливості жильних утворень та з'ясовано характер процесів міграції вуглеводнів у Східних Карпатах. Уперше доведено, що зменшення температури та тиску мігрувального флюїду веде до зміни типу включень у кристалах жильного кварцу та збільшення кількості включень із рідкими вуглеводнями. За даними хроматографічних досліджень включень виявлено закономірне зменшення вмісту метану у флюїді під час руху від внутрішніх покривів Карпат до Передкарпатського прогину.

Наведені результати геохімічного дослідження органічної речовини сприяють з'ясуванню природи вуглеводнів жильних утворень, що складає вагому основу їхнього використання в практиці пошуково-розвідувальних робіт на нафту та газ. Узагальнення результатів детальних мінералого-геохімічних досліджень дало змогу відтворити послідовність утворення жильних мінералів та характерні риси міграції вуглеводнів у різних структурно-тектонічних одиницях Східних Карпат і для регіону, зокрема, виявити, що найперспективнішими в контексті нафтогазоносності є Кросненська та Дуклянська зони, а також піднасув Мармароського кристалічного масиву.

Науковий доробок ученого складається з понад 140 друкованих наукових праць, зокрема трьох монографій, присвячених теоретичним та практичним питанням геохімії і мінералогії жильних утворень Карпатського регіону та міграції вуглеводневих флюїдів. Завдяки цим дослідженням Ігор Дудок став відомим не лише в Україні, але й за її межами. Він був також автором кількох бібліографічних покажчиків, рецензентом і відповідальним редактором низки наукових видань.

Учений був керівником і брав участь у виконанні понад 20 держбюджетних науково-дослідних тем фундаментального спрямування та чотирьох прикладних робіт – договорів на замовлення виробничих організацій.

Набутий науковцем досвід став підґрунтям для проведення наукових консультацій; за його наукового керівництва захищено кандидатську дисертацію; чотири аспіранти продовжують наукові ідеї ученого.

Глибина, актуальність і оригінальність досліджень Ігоря Дудка здобули йому визнання наукової спільноти. Він був членом оргкомітетів і головою секцій Міжнародних симпозіумів і конференцій, співпрацював із науковцями Польщі, Словаччини, Китаю. За вагомі досягнення відзначений почесними грамотами Президії НАН України, обласної держадміністрації, а також срібним значком Співки геологів України.

Ігор Васильович активно займався науково-організаційною роботою: член ученої ради Інституту, рецензент численних наукових звітів, рецензент і відповідальний редактор низки наукових видань, член редколегії журналу «Геологія і геохімія горючих копалин». Викладав екологічну геологію та геологію України у ЛНУ імені Івана Франка, на лекційних заняттях з яких щиро ділився досвідом і знаннями зі студентами.

Поруч із вагомими науковими здобутками Ігор залишався щирою, відкритою, чуйною й доброзичливою людиною. Життєрадісний і веселий, відразу ставав центром кожного товариства – не лише в геологічних експедиціях, а й під час студентських туристичних походів та зі співробітниками в години дозвілля.

Він був справжнім геологом-польовиком! За спогадами колег, у маршрутах Карпатами, які знав «напам'ять», йому не було рівних – мав талант розгледіти те, що вислизало від очей інших, і був пристрасним у пошуках «мармароських діамантів».

Турботливий батько і дідусь, цінував і беріг сімейні цінності, пишався родинним гніздом і домом, який зводив своїми руками. Працював із невичерпною енергією, завжди з вірою у справу, якій присвятив життя. І ось коли здавалося, що вже майже досягнута вершина, яка знаменує найвищий рівень досягнень науковця – докторський ступінь, виклик долі був безжальним... Важка хвороба обірвала його життя, плани і надії... 1 липня 2015 р., за кілька місяців до свого 60-річчя,

Ігор Васильович Дудок пішов у засвіти. Його смерть стала великою втратою для української геологічної спільноти.

Багато літ поспіль на життєвих і творчих стежинах ми пліч-о-пліч крокували поруч з Ігорем Васильовичем Дудком – аспірантом, провідним інженером, ученим секретарем, заступником директора з наукової роботи, завідувачем відділу. Нас єднала спільна праця і постійне спілкування упродовж багатьох пам'ятних років. Світла пам'ять про знаного ученого, здібного педагога, неординарну особистість і просто щиросердну й чуйну людину назавжди залишиться з нами, не згасне у серцях рідних і близьких, щирих друзів, колег й однодумців, усіх, хто його знав, з ким спілкувався й диспутував, з ким проводив наукові розвідки та організовував науку в незалежній українській державі ...

*Ігор НАУМКО, Андрій ПОБЕРЕЖСЬКИЙ,
Анатолій ГАЛАМАЙ, Дарія СИДОР*